

TFF Hukuk Kurullarının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı^(*)*Independency and Impartiality of TFF Civil Chambers***Necip Fazıl ERBEYİN**

Avukat

İstanbul Barosu

Anahtar Kelimeler

*Türkiye Futbol Federasyonu,
Uyuşmazlık Çözüm Kurulu,
Tahkim Kurulu,
Tarafsızlık,
Bağımsızlık.*

Öz

Bu çalışmada sportif uyuşmazlıkların çözümünde esas alınan tahkim sistemi genel hatlarıyla incelenmektedir. Türkiye Futbol Federasyonu (TFF) bünyesinde ilk derece hukuk kurullarının yanında Tahkim Kurulu da teşekkül etmekte ve çok geniş kapsamda ortaya çıkabilen sportif uyuşmazlıklar öncelikle ilk derece hukuk kurulları nezdinde çözümlenmekte, itirazlar kapsamında ikinci aşamada TFF Tahkim Kurulunun yetkisi söz konusu olmaktadır. Dolayısıyla TFF'nin hukuki statüsü bu kurullar tarafından tesis edilecek kararların niteliğini kaçınılmaz bir şekilde etkilemektedir. Kamusal boyutu göz ardı edilmemek kaydıyla, TFF'nin özel hukuk tüzel kişisi olduğu belirtilmelidir. İçtihatlar çerçevesinde, TFF hukuk kurullarının yargılama faaliyeti yürüttüğü de kabul edilmektedir. Yargılama yetkisi bağlamında Uyuşmazlık Çözüm Kurulu (UÇK) ve dolayısıyla Tahkim Kurulu sportif cezalar ve yetiştirme tazminatı hususlarında münhasır yetkilidir. UÇK ve Tahkim Kurulu tarafların anlaşmasına dayalı olarak sözleşmesel uyuşmazlıklarda da yetkili olabilmektedir. Tahkim yargılaması faaliyeti böylece gerçekleştirilmektedir. Ancak özellikle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AIHM) 2020 yılında TFF Tahkim Kurulunun tarafsızlığı ve bağımsızlığı hususunda getirdiği ve öğretinin de birebir yansıtan eleştiriler kapsamında, 7405 sayılı Kanun ile TFF Kanunu değiştirilerek düzenlenmiş ve böylece olumlu bir gelişme kaydedilmiştir. Ancak kararda ele alınmayan hususlar yanında teşkilat açısından da tarafsızlık ve bağımsızlığın sağlanmasında önemli değişikliklere hâlâ ihtiyaç vardır.

Keywords

*Turkish Football Federation,
Dispute Resolution Council,
Arbitration Board,
Independency,
Impartiality.*

Abstract

In this study, the arbitration system as a resolution of sports disputes is examined in general terms. The first-degree legal boards legal examination, which primarily resolves disputes, is subject to the authority of Arbitration Board in case of objections. As a matter of fact, legal status of the Turkish Football Federation (TFF) inevitably determines the quality of the decisions to be made by the boards herein. Without ignoring its public dimension, it should be noted that the TFF is a private law legal entity. Thus, it is accepted within the framework of jurisprudence that TFF legal boards carry out judicial activities. In the context of jurisdiction, the Dispute Resolution Council and naturally the Arbitration Board enjoy exclusive authority on sports penalties and training compensation and may also be authorized in contractual disputes based on the agreement of the parties, hence performing the arbitration proceedings. However, especially the criticisms brought by the European Court of Human Rights (ECHR) regarding the impartiality and independence of the TFF Arbitration Board in 2020 which is a direct reflection of the doctrine, the legal background hereof is re-regulated by the Law No. 7405 by amending the TFF Code, thus a comprehensive positive development was achieved. However, there is still a dire need for significant changes in ensuring impartiality and independence in the context of the organization, as well as the issues not addressed in the decision.

^(*) Araştırma Makalesi.
Hakem denetiminden geçmiştir.

Gönderim Tarihi: 10.04.2023, Kabul Tarihi: 20.06.2023.

GİRİŞ

Spor, neredeyse tüm dallarıyla dünya çapında esash bir endüstri hâline gelmiştir. Tüm dünyada sporcular, kulüpler, izleyici ve taraftarları ile sponsor firmalar ile dev bir sektör oluşturmuştur. Sportif faaliyetlere duyulan ilgi arttıkça farklı spor dalları dahi bulunmuştur. Spor bir aktivite, hobi, boş zamanı sağlıklı bir şekilde değerlendirme faaliyeti anlamına gelmesinin yanı sıra günümüzde artık ekonomik ve hatta siyasal etkileri de bulunan bir müessesedir. Bu çerçevede spor, oyun olmanın yanı sıra uluslararası ve hatta uluslar ötesi etkiye kavuşan bir faaliyet olmakla, hukuki bakımdan da farklı bir görünüm arz etmektedir. Sportif faaliyetlerin icrası için de spor teşkilatları ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda sporcuların bu teşkilatlara üyeliği, üyelikten çıkarılması, teşkilat imkânlarından faydalanması, sporcuların teşkilatla mevzuat ve sözleşmesel hükümler çerçevesinde ilişkileri özellikle özel hukuk düzeninde vazgeçilmez bir şekilde yerini almaktadır. Diğer taraftan böyle teşkilatların kurulması, yönetimi, karakteri ve niteliği gibi hususlar da özellikle kamu hukuku karakteri yönünden önem arz etmektedir.

İlişkilerin bu kadar yoğun oluşu çerçevesinde birtakım uyuşmazlıkların doğması da kaçınılmazdır. Bu bağlamda sporcular, kulüpler, federasyonlar ve uluslararası spor organizasyonları arasında ortaya çıkan ilişkiler ve bu ilişkilerden kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümü de hukuk sistemi içerisinde yerini aramaktadır. Bu ihtiyaca yönelik olarak hem sporun kendine has özellikte olması hem de çeşitli hukuk veya spor disiplinlerindeki farklı etkileri nedeniyle sportif uyuşmazlıkların çözümünün de mevzu hukuk çerçevesinde süratle gerçekleştirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Çalışmamız özelinde temel olarak sportif uyuşmazlıkların çözümünde dikkate alınacak esaslar, Türk hukukunda benimsenen yargı sistemi bakımından ele alınmaktadır. Yazımızın ilk kısmında sportif uyuşmazlıkların çözümü Türkiye Futbol Federasyonunun (TFF) hukuki niteliği de ortaya konarak kısaca açıklanmakta, ardından Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihatları çerçevesinde sportif uyuşmazlıklarda görevli yargı erkinin bağımsızlığı ve tarafsızlığı incelenmektedir. Nihayet, AİHM'nin vermiş olduğu 28 Ocak 2020 tarihli karar çerçevesinde TFF Tahkim Kuruluna ilişkin tespitler ve tespitlerin fiiliyata yansımaları değerlendirilmektedir.

I. SPORTİF UYUŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜ

Çeşitli spor dallarının tabi olduğu çok farklı kurallara ve bunun yanında atlet, antrenör, teknik ekip, şirketler, dernekler ve nice sayısız spor aktörleri arasındaki ilişkilerin hukuki çerçeve kazandırılarak düzenlenmesi için kendiliğinden *spor hukuku* şeklinde bir hukuk alanı ortaya çıkmış ve hatta buna *lex sportiva* ismi verilmiştir¹. *Lex sportiva* altındaki kurallar devletlerin yanında yerel ve uluslararası federasyonlar, uluslarüstü organlar gibi oluşumlar tarafından kanun, tüzük, sözleşme, kod gibi düzenlemeler altında kodifiye edilmektedir.

Bu kapsamda, spor hukukunda düzenlemelere aykırı hareketler veya sözleşmesel yükümlülükler çerçevesinde birtakım uyuşmazlıklar doğmaktadır. Bu uyuşmazlıklar *niteliğine göre* amatör, profesyonel, milli, milletlerarası, ticari, ticari nitelikte olmayan spor uyuşmazlıkları şeklinde sınıflandırılabilir gibi *kaynağına göre* özel hukuk, kamu hukuku, *sui generis* hukuk alanlarından veya sporun kendine özgü yapısından veya işleyişinden doğan sportif uyuşmazlıklar olarak tasnif edilebilir². Çünkü spor hukuku, kendine has olmakla birlikte, çoğu zaman farklı hukuk alanlarının bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır. Hâliyle bu özgünlüğe binaen ortaya çıkan uyuşmazlıklara da özel bir ilgi gösterilmelidir. Futbolcuların tabi olduğu sözleşmesel hükümler ile düzenlemelerde yer alan hususlara aykırı-

¹ GÜRTEN, Kadir / ERENEL, Ege: "Lex Sportiva: Spor Hukukunun Küreselliği", *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2012, Cilt 3, Sayı 1, s. 297; DAVIS, Timothy: "What is Sports Law?", *Marquette Sports Law Review*, 2001, Cilt 11, Sayı 2, s. 1; VALERO, Alfonso: "In Search For a Working Notion of Lex Sportiva", *International Sports Law Journal*, 2014, Cilt 14, Sayı 1-2, s. 3 vd.; ÖZCAN, Cem: "Küresel bir Hukuk Düzeni Olarak Lex Sportiva", *İzmir Barosu Dergisi*, 2017, Cilt 82, Sayı 1, s. 178.

² KOÇAK, Talat Emre: *Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2007, s. 25 vd.

rı davranışı neticesinde ortaya çıkması muhtemel uyuşmazlıkların ne şekilde, ne kadar sürede, kim tarafından ve hangi çerçevede çözümleneceği önemli bir husus teşkil etmektedir. Uyuşmazlıkların ele alınacağı yargılamaların hızlı gerçekleştirilmesi gereği ve çoğu zaman hukuki çerçeveyi aşan teknik hususların da değerlendirilmesi ihtiyacı çerçevesinde, ilgili düzenlemelerin hukuki denetiminin sağlanması yanında uyuşmazlık çözümü için de esas olarak tahkim sistemi benimsenmektedir³.

Karşılaştırmalı hukuk perspektifinden de bakıldığında, spor aktörleri üzerinde denetimi sağlamak üzere hukuk, disiplin, ceza kurulları ilgili sportif kuruluş bünyesinde oluşturularak denetim mekanizması oluşturulmakta, bunların kararlarına karşı da itiraz makamı olarak tahkim kurulları gösterilmektedir. Ayrıca tahkim kurullarına taraflar arasında doğmuş ekonomik veya ticari uyuşmazlıkların da çözümünde esas yargılama makamı konumu olarak öngörülmüştür⁴. Özetle devlet mahkemeleri nezdinde yargılama süreci değil, buna göre istisnai bir yargılama faaliyeti olarak tahkim sistemi yaygın bir şekilde kabul edilmektedir⁵.

A. Türkiye’de Spor Yargılaması ve TFF

TFF Statüsü’nün⁶ 2. maddesinin (c) ve (f) bendi uyarınca TFF’nin amacı, Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği (FIFA) ve Avrupa Futbol Federasyonları Birliği (UEFA) kurallarına uymak ve bunun yanında kurulların gereğince uygulanmasını teminen ilgili yerel düzenlemeleri yapmak, futbol ile ilgili hususlarda yurt dışında Türkiye’yi temsil etmek ve kendi bünyesinde yer alan tüm aktörlerin FIFA ve UEFA düzenlemeleri ile kararlarına uygun davranmasını sağlamaktır. Ayrıca aynı maddenin (k), (l) ve (m) bentleri çerçevesinde de bu görev tekrarlanarak FIFA ve UEFA yargı kurullarının yetkisini kabul etmek de TFF’nin amaçları arasında gösterilmektedir. TFF, FIFA Statüsü’nün⁷ 59 ve 60. maddesi ile UEFA Statüsü’nün⁸ 59. maddesinde gösterilmiş bulunan Spor Tahkim Mahkemesinin (CAS) yetkisini böylece kabul etmektedir (TFF Statüsü m. 2/m).

TFF Tahkim Kurulunun yapısı ve kararlarının niteliği hakkında ezelden beri var olan tartışma şüphesiz 5894 sayılı Kanun döneminde de aynen devam etmektedir. Bu tartışmaya katılabilmek için TFF’nin hukuki niteliği kısaca çözümlenmeye muhtaçtır. TFF’nin hukuki statüsü hakkında üç görüş bulunmakta olup her görüşün kendi içerisinde son derece haklı dayanakları bulunmaktadır. Öncelikle ifade etmek gerekir ki TFF Kanunu⁹ uyarınca TFF, özel hukuk hükümlerine tabi, tüzel kişiliğe sahip, özerk yapıya sahip bir kuruluştur. Bu kabule göre TFF’nin hukuki statüsü hakkında şu görüşler ileri sürülür:

- İlk görüş, TFF’nin özel hukuk tüzel kişisi olduğunu savunmaktadır. Çünkü TFF açıkça özerk olduğundan kamu kurumu sayılamaz¹⁰.

³ ÇALKAL, Fatih: “Adil Yargılama Bağlamında Türk Spor Tahkimi”, *Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2016, Cilt 4, Sayı 1, s. 21.

⁴ GERÇEKER, Hasan: “Spor Hukuku ile Ceza Hukuku İlişkisi - Hukuk Boyutunda Doping”, *Terazi Hukuk Dergisi*, 2016, Cilt 11, Sayı 122, s. 61; ARTUÇ, Mustafa: “Spor Tahkim Kurulları”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 2014, Cilt 5, Sayı 19, s. 867; ÖZDEMİR-KOCASAKAL, Hatice: *Sportif Uyuşmazlıkların Tahkim Yoluyla Çözümü ve Spor Tahkim Mahkemesi (CAS)*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2013, s. 38 vd.

⁵ ALANGOYA, Yavuz: *Medeni Usul Hukukunda Tahkimin Hukuki Niteliği ve Denetlenmesi*, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1973, s. 55; KÜÇÜKGÜNGÖR, Erkan: “Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulunun Hukuki Yapısı ve Tahkim Kurulu Kararlarının Niteliği”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2001, Cilt 50, Sayı 2 (TFF), s. 141.

⁶ TFF Statüsü için bkz. <https://www.tff.org/default.aspx?pageID=131> (ET: 28.03.2023).

⁷ FIFA Statüsü için bkz. <https://digitalhub.fifa.com/m/5eb2b45e547ff39f/original/ndfxogwkoukoe4dm3uk0-pdf.pdf> (ET: 28.03.2023).

⁸ UEFA Statüsü için bkz. https://documents.uefa.com/v/u/_CJ2HRiZAu~Wo6ytlRy1~g (ET: 28.03.2023).

⁹ 5894 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun (16.05.2009 tarihli ve 27230 sayılı Resmî Gazete).

¹⁰ PETEK, Hasan / ERİŞİR, Evrim: “Türkiye Futbol Federasyonu’nun Hukuki Niteliği”, *Terazi Hukuk Dergisi*, 2008, Cilt 3, Sayı 19, s. 205; AYANOĞLU, Taner: “Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulunun İşlevi ve Kararlarının Niteliği”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2008, Sayı 74, s. 51. Ayrıca Danıştayın da bu görüşte olduğu kararları bulunmaktadır. Danıştay, 10. D., T. 20.02.1991, E. 1989/2924, K. 1991/547; Danıştay, 10. D., T. 27.05.1997, E. 1997/972, K. 1997/2081. Diğer taraftan Danıştay, TFF’nin kamu kurumu niteliğinde bulunmadığını söylemesine rağmen işlemlerinin idari işlem niteliğini haiz olabileceğini ifade etmektedir. Bkz. Danıştay, 10. D., T. 17.06.1991, E. 1991/1149, K. 1991/2286. İşbu karar hakkında detaylı bir eleştiri için bkz. ÖZTÜRK, Burak: “İdarenin Denetlenmesinde Zorunlu Tahkim Yolu”, *Zabunoğlu Armağanı*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 2011, s. 609.

- Diğer görüşe göre TFF kendine özgü bir yapıya sahiptir. TFF vakıf, dernek veya ticari şirket olmadığından TFF'nin özel hukuk tüzel kişisi olarak kabulü mümkün değildir. Kamu kurumu olmadığı da TFF Kanunu'nda belirtilmektedir. Bu çerçevede TFF'nin kendine özgü bir yapısı bulunduğunu kabul etmek gerekir¹¹.
- Üçüncü görüşe göre ise TFF kamu tüzel kişisidir. Bu görüş uyarınca Kanun'daki ifade TFF'yi özel hukuk tüzel kişisi olarak değerlendirmek için yeterli değildir. Hukuki nitelendirmede TFF'nin kurulma biçimi, faaliyet konusu, idare ile ilişkisi, kamu gücü bulunup bulunmadığı, bütçe kaynakları gibi hususlar da nazara alınmalıdır. TFF'nin kanunla kurulduğu, kamu gücünü de haiz bulunduğu, üyeleri tarafından tasfiye edilemeyeceğine atıfta bulunularak TFF'nin kamu tüzel kişisi olduğu ileri sürülmektedir¹².

Diğer taraftan, Spor Genel Müdürlüğü (SGM) Tahkim Kurulu ise SGM'ye bağlı olarak SGM Kanunu¹³ çerçevesinde oluşmaktadır. SGM'nin Türkiye merkez idari teşkilatı içerisinde yer alan bir kuruluş olduğu şüphesizdir. Bu kapsamda TFF hakkında yürütülen tartışmaya benzer bir tartışma SGM bakımından da yapılabilecekse de, SGM'nin kamu tüzel kişisi olduğunu doğrudan söylemek gerekir. Gerçekten konuyu çok farklı bir açıdan değerlendiren bir yargı kararında da SGM'nin kamusal niteliği ortaya konmaktadır. Söz konusu kararda SGM'nin spor federasyonları üzerinde yetkisi bulunduğu ancak federasyonların özerkliği gereği federasyon genel kurul üyelerinin SGM tarafından belirlenemeyeceği belirtilmektedir¹⁴.

TFF Kanunu m. 5 ve 6 hükümleri uyarınca TFF bünyesinde kurulan hukuk kurulları nezdinde futbola dair sportif uyuşmazlıklar çözümlenmektedir. Bunun yanında TFF Statüsü, TFF Uyuşmazlık Çözüm Kurulu (UÇK) Talimatı¹⁵ ve TFF Tahkim Kurulu Talimatı¹⁶ da dayanak düzenlemeler arasındadır. Öncelikle TFF Kanunu m. 5 çerçevesinde ilk derece hukuk kurulları düzenlenmektedir. İlk derece hukuk kurulları uyuşmazlık çözüm kurulu, disiplin kurulu (PFDK), kulüp lisans kurulu ve etik kuruldan ibarettir. Bu hususta, Anayasa Mahkemesinin (AYM) 18.01.2018 tarihli kararı¹⁷ ile TFF Kanunu'nun 5(2). maddesi Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na¹⁸ (Anayasa) aykırı bulunarak iptal edilmiştir. Burada AYM tarafından bir kanun uyarınca çözümlenmesi tahkime sevk edilen çeşitli uyuşmazlıkların kanunda açık açık belirlenemeyeceği, kanun koyucu tarafından temel çerçeve belirlenerek bu hususun ikincil düzenlemelere bırakılmasının mümkün olduğu ve bunun da hukuki öngörülebilirlik ve belirlilik ilkesine aykırı olmadığı belirtilmiştir. Ancak yargı yolu kapatılan uyuşmazlıkların tamamen TFF'ye bırakılmasının bu ilkelere aykırı olduğu ifade edilmiştir¹⁹. Böylece UÇK'nın münhasır yetkisi de son bularak hem ulusal hem de uluslararası uyuşmazlıklar bakımından UÇK'nın yanında devlet mahkemeleri de yetkili hâle getirilmiştir. Ayrıca yabancı profesyonel futbolcular, bu makam dışında, FIFA ve CAS'ye de başvurabilecektir²⁰.

TFF Kanunu m. 5(3) düzenlemesi uyarınca ilk derece hukuk kurullarının alanına tabi uyuşmazlıklar bakımından sadece itiraz müessesesi benimsenmiş ve yargı yolu açık tutulmamıştır. 7405 sayılı

¹¹ ERTAŞ, Şeref / PETEK, Hasan: *Spor Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2011, s. 197; GÖZÜBÜYÜK, Şeref / TAN, Turgut: *İdare Hukuku Cilt I*, 9. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2013, s. 342.

¹² Bu bakımdan Alman veya Fransız futbol federasyonlarının tamamen dernek statüsünde bulunduğunu söylemek gerekir. ÖZTÜRK, s. 613.

¹³ 2389 sayılı Gençlik ve Spor Hizmetleri Kanunu (28.05.1986 tarihli ve 19120 sayılı Resmî Gazete).

¹⁴ BERK, Kahraman: "Türkiye Futbol Federasyonunun Türk İdare Teşkilatı İçindeki Yeri", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 2006, Cilt 64, Sayı 2, s. 10.

¹⁵ TFF UÇK Talimatı için bkz. <https://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/TALIMATLAR/UÇK-Talimatı.pdf> (ET: 28.03.2023).

¹⁶ TFF Tahkim Kurulu Talimatı için bkz. <https://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/TALIMATLAR/Tahkim-Kurulu-Talimatı.pdf> (ET: 28.03.2023).

¹⁷ AYM, T. 18.01.2018, E. 2017/136, K. 2018/7.

¹⁸ 09.11.1982 tarihli ve 17863 (Mükerrer) sayılı Resmî Gazete.

¹⁹ AYM benzer bir konuda da aynı yaklaşımını korumuştur. AYM, T. 03.03.2004, E. 2003/98, K. 2004/31.

²⁰ YAKIN, Merve: *Yerli ve Yabancı Profesyonel Futbolcu Alacaklarından Doğan Uyuşmazlıkların Tahkim Yolu ile Çözümü*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2011, s. 52.

Kanun²¹ ile bu hüküm tekrardan düzenlenerek ilk derece hukuk kurullarının ancak yönetim ve disiplin kararlarının kesin olduğu belirtilmiştir. Bu çerçevede futbola ilişkin uyuşmazlıklar bakımından *kategorik* bir ayırım yapıldığı, yönetim ve disiplin uyuşmazlıklarının çözümlenmesinin ilk derece hukuk kurullarına hasredilerek bunların tesis edeceği kararlar bakımından yalnızca TFF Tahkim Kurulu nezdinde itiraz yolunun benimsendiği görülmektedir.

Diğer taraftan UÇK nezdinde ele alınacak uyuşmazlıklar zorunlu ve ihtiyari olarak ikiye ayrılmaktadır²². TFF Tahkim Kurulu nezdindeki itiraz yolu dışında münhasıran UÇK tarafından kural olarak kesin bir şekilde mecburen çözümlenen uyuşmazlıklar, TFF Statüsü m. 56(1) ve UÇK Talimatı m. 2(2) uyarınca sportif cezalar ve yetiştirme tazminatı uyuşmazlıklarıdır²³. Sportif cezalara TFF Profesyonel Futbolcuların Statüsü ve Transferleri Talimatı'nda yer verilmektedir. Bu kapsamda futbolcuya UÇK tarafından TFF organı statüsüyle verilen cezalar bulunmaktadır. Kulüp tarafından uygulanan cezaların bu kapsamda olmadığını belirtilmelidir²⁴. Yetiştirme tazminatı da TFF Profesyonel Futbolcuların Statüsü ve Transferleri Talimatı²⁵ m. 16 hükmü ile düzenlenmektedir. Yetiştirme tazminatı, 12-23 yaş arasında bir futbolcunun her profesyonel transferinde ödenmesi gereken bir meblağdır. Buna göre bu tutarın kulüp tarafından belirlenmesi esas olmak üzere uyuşmazlıklar UÇK tarafından çözümlenmektedir. Bu düzenlemeler çerçevesinde TFF her yıl sezonluk yetiştirme tazminatı tarifesi yayınlamaktadır. UÇK tarafından uyuşmazlık çözümünde tesis edilen karara karşı ise sadece Tahkim Kurulu nezdinde itiraz başvurusu yapılabilmektedir.

TFF Statüsü m. 56 ve UÇK Talimatı m. 2(1) hükümleri uyarınca, UÇK'nın uyuşmazlıkları ihtiyari olarak çözmek için UÇK'nın yetkisinin taraflarca kabul edilmesi aranmaktadır. Bu çerçevede kulüpler, futbolcular, teknik insanlar ve futbol menajerleri arasındaki her türlü sözleşmesel uyuşmazlığın UÇK tarafından, Hukuk Muhakemeleri Kanunu²⁶ (HMK) hükümleri çerçevesinde, ihtiyari tahkim niteliğinde çözümlenebilmektedir²⁷. Yani sözleşmesel uyuşmazlıkların çözümünde UÇK'nın münhasır yetkisi bulunmamaktadır²⁸. Uyuşmazlık tarafları UÇK'yi açıkça yetkilendirmezse uyuşmazlığın çözümünde ancak genel hükümler uyarınca devlet mahkemeleri veya sonradan tahkim anlaşması sağlanırsa ilgili tahkim kurulu yargılama yapmakta yetkilidir²⁹. Her hâlükârda, uyuşmazlık çıktıktan sonra taraflarca UÇK'nın yetkilendirilmesi gerektiği belirtilebilir ise de UÇK yetkilendirme anlaşmasının ne zaman yapılması gerektiği hakkında TFF Statüsü'nde düzenleme bulunmuyor oluşu nedeniyle konu tartışmalı bir görünüm sergilemektedir³⁰. Bu bakımdan TFF Statüsü'nde UÇK'ya gidilmesine ilişkin anlaşmanın yapılacağı zaman hakkında düzenleme getirilmesinin faydalı olacağı kanaatindeyiz.

Sözleşmesel uyuşmazlıklar bakımından da UÇK'nın kararlarına karşı itiraz yolu olarak Tahkim Kuruluna başvurulması öngörülmektedir. Ancak burada Tahkim Kurulunun kararı kesin değildir³¹. Yani HMK hükümleri uyarınca Tahkim Kurulu kararına karşı iptal davası açılabilir³².

²¹ Spor Kulüpleri ve Spor Federasyonları Kanunu (26.04.2022 tarihli ve 31821 sayılı Resmî Gazete).

²² Yargıtay, 3. HD, T. 21.10.2020, E. 2020/3849, K. 2020/5969; Yargıtay, 13. HD, T. 26.06.2015, E. 2015/8764, K. 2015/16930.

²³ BİLGİNOĞLU, Nurettin Emre: *Futbol Uyuşmazlıklarının Tahkim Yoluyla Çözümü*, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2015, s. 63.

²⁴ Yargıtay, 13. HD, T. 15.05.2017, E. 2015/40706, K. 2017/6006.

²⁵ TFF Profesyonel Futbolcuların Statüsü ve Transferleri Talimatı için bkz. <https://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/TALIMATLAR/Profesyonel-Futbolcularin-Statusu-ve-Transferleri-Talimatı.pdf> (ET: 13.04.2023).

²⁶ 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu (04.02.2011 tarihli ve 27836 sayılı Resmî Gazete).

²⁷ EKŞİ, Nuray: *Spor Tahkim Hukuku*, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2015 (Tahkim), s. 322.

²⁸ GÜMAN, Nihat: "Anayasa Mahkemesinin 18 Ocak 2018 Tarihli Kararının Türkiye Futbol Federasyonu Uyuşmazlık Çözüm Kurulunun Yargı Yetkisine Etkisi Üzerine Düşünceler", *İstanbul Spor Hukuku Dergisi*, 2019, Cilt 1, Sayı 2, s. 185.

²⁹ EKŞİ, Nuray: "Anayasa Mahkemesi'nin TFF Uyuşmazlık Çözüm Kurulunun Futbola İlişkin Sözleşmelerde Zorunlu Tahkim Yetkisinin Anayasaya Aykırılığına İlişkin 18 Ocak 2018 Tarihli Kararının Değerlendirilmesi", *İstanbul Spor Hukuku Dergisi*, 2019, Cilt 1, Sayı 2, s. 161.

³⁰ Yargıtay, 13. HD, T. 20.02.2019, E. 2016/28042, K. 2019/2223.

³¹ Tahkim nihai kararlarının kesin hüküm etkisi ve tahkim kararlarının sonuçları bakımından devlet mahkemesi kararlarıyla karşılaştırmasına ilişkin olarak bkz. ALANGOYA, s. 26; ERDOĞAN, Ersin: *Hakem Kararlarının Kesin Hüküm Etkisi*, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020, s. 34 vd.

³² İZGİ, Mehmet Feridun: *Türk Hukukunda Tahkim Benzeri Uyuşmazlık Çözüm Yolları*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2023, s. 411.

Kararların icrası bu ayırım ışığında değerlendirildiğinde, öncelikle Tahkim Kurulu Talimatı'nın 16. maddesi uyarınca kararların TFF tarafından derhal uygulanacağı belirtilmektedir. Ancak burada tesis edilen kararlar, yürürlükteki düzenlemelere göre ilam veya ilam niteliğinde değildir³³. Bu durum tek başına kararların icra ve infazı bakımından sorunlu bir görünüm sergilemekte ve Tahkim Kurulunun etkinliğini azaltmaktadır³⁴. Anılan maddede ise bu ayırımın gözetilmediği görülmekle beraber, burada esaslı bir mesele bulunmadığını ifade etmek gerekir. Gerçekten UÇK'nın münhasır yetkili olduğu hususlar zaten sportif faaliyetler ve disipline ilişkin hususlardır, hâliyle bunların TFF tarafından kendiliğinden ve doğrudan uygulanması sorun arz etmemektedir. Ancak UÇK'nın ele aldığı sözleşmesel uyuşmazlıklar bakımından TFF'nin söz konusu kararı uygulaması mümkün değildir. Çünkü burada ceza veya yaptırım söz konusu olmamakta, genellikle maddi veya manevi tazminat ödenmesine karar verilmektedir.

B. Hukuk Kurullarının Yapısı

Türk hukukunda sportif uyuşmazlıkların çözümlenmesi noktasında kategorik ve iki aşamalı bir yaklaşım benimsendiği açıklanmıştır³⁵. Buna göre ilk aşamada TFF Kanunu'nun 5. maddesinde gösterilen ve TFF bünyesinde kurulmuş UÇK, Disiplin Kurulu, Kulüp Lisans Kurulu ve Etik Kurulunun TFF Kanunu, TFF Statüsü ve diğer TFF düzenlemeleri çerçevesinde ortaya çıkan uyuşmazlık ve ihtilaflara ilişkin karar makâmı olduğu görülmektedir. Bir sonraki aşamada, denetim mekanizması olarak ve itiraz makâmı niteliğinde Tahkim Kurulunun yetkisi bulunmaktadır. TFF Tahkim Kurulu, TFF Kanunu'nun 6. maddesi çerçevesinde bağımsız ve tarafsız, zorunlu tahkim makâmı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çerçevede TFF Tahkim Kurulu, sportif uyuşmazlıkların çözümünde en üst hukuk kurulu ve genel olarak nihai karar makâmıdır³⁶.

Kanun koyucunun açık iradesine göre TFF'nin özel hukuk tüzel kişisi olduğu veya en azından kamu hukuku tüzel kişiliğinin bulunmadığının kabulü gözetildiğinde, TFF Tahkim Kurulunun özel ve sivil bir yargılama faaliyeti yerine getirdiği şimdilik söylenebilir.

Konumuz bakımından özel bir önemi olan UÇK öncelikle ele alınacak olursa 7405 sayılı Kanun ile TFF Kanunu'nun 5. maddesi değiştirilerek daha önceden TFF özel düzenlemelerine bırakılan UÇK'nın oluşumu ve görevleri gibi temel hususlar, artık kanun seviyesinde düzenlenmiş bulunmaktadır. Bununla birlikte UÇK çalışma esas ve usulleri kanunun çizdiği çerçevede UÇK Talimatı'nda gösterilmektedir.

Bu bakımdan UÇK, TFF Kanunu'nun 5. maddesi uyarınca ilk derece hukuk kuruludur ve TFF Kanunu m. 5(4) hükmü uyarınca üyeleri TFF Yönetim Kurulu tarafından seçilmektedir. TFF Statüsü m. 55(1) ve UÇK Talimatı m. 3'e göre UÇK, TFF başkanının teklifi üzerine TFF Yönetim Kurulunun kararı uyarınca, en az on yıllık mesleki tecrübeye sahip hukukçular olmak üzere bir başkan, altı asil ve altı yedek üyeden oluşmaktadır. TFF Kanunu m. 5(4) görev süresini, TFF Yönetim Kurulu görev süresine tabi olmaksızın dört yıl olarak göstermektedir. Yine bu hükümde başkan ve üyelere görev teminatı da sağlanmış olup istifa veya çekilme olmadığı hâlde yerlerine yeni üye atanamayacağı belirtilmektedir.

TFF Kanunu m. 5(5) ve devamı hükümleri çerçevesinde, UÇK üyeleri tarafsız ve bağımsız olup bunu görevleri süresince korumakla yükümlüdür. Bu kapsamda üyelerin göreve başlarken bu hususta yazılı bir beyan sunarak yemin edecekleri belirtilmektedir. Ayrıca ilk derece hukuk kurullarına hiç

³³ Yargıtay, HGK, T. 15.12.2004, E. 2004/13-722, K. 2004/707.

³⁴ AKİL, Cenk: "Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulunun Yapısı ve Kararlarının Hukuki Niteliği", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 2013, Cilt 19, Sayı 3, s. 397.

³⁵ ERTEN, Rifat: "Spor Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim ve Türk Futbol Tahkiminde Güncel Gelişmeler", *İstanbul Spor Hukuku Dergisi*, 2019, Cilt 1, Sayı 2, s. 129.

³⁶ EKŞİ, *Tahkim*, s. 344. AYM, T. 18.01.2018, E. 2017/136, K. 2018/7.

kimsenin hiçbir şekilde müdahale edemeyeceği vurgulanmaktadır. Bunun yanında UÇK üyelerinin görev süreleri boyunca TFF'nin başka kurul ve organlarında görev alamayacağı, TFF üyeleri veya bunlarla doğrudan bağlantılı özel hukuk tüzel kişileri nezdinde görev üstlenemeyeceği belirtilmektedir. Bununla birlikte bağımsızlık ve tarafsızlık hususunda, menfaat çatışması dâhil, haklı görülebilecek her türlü şüpheye ilişkin olarak üyelere yazılı bildirim zorunluluğu getirildiği görülmektedir. Son olarak bağımsızlık ve tarafsızlığa dair ciddi şüphe doğuran makul sebeplerin bulunması hâlinde üyelerin söz konusu dosyadan derhal çekilmek zorunda oldukları ve yapılacak yargılamanın böylece adil ve tarafsız, eşitlik ve hukuki dinlenilme hakkı mülahazalarına uygun bir şekilde yapılması gerektiği düzenlenmektedir. TFF Kanunu m. 6 çerçevesinde, TFF'nin en üst hukuk kurulu olan TFF Tahkim Kurulu için de hemen yukarıda gösterilen hususlar tamamen geçerlidir.

Nitekim 7405 sayılı Kanun öncesi durumda, hem UÇK hem de Tahkim Kurulu bakımından anılan hususlar TFF Statüsü ve çeşitli talimatlarda düzenlenmekteydi. Bu düzenlemeler, gerek görev teminatı gerekse de bağımsızlık ve tarafsızlık bakımından çok haklı bir şekilde eleştirilere maruz kalmaktaydı. Özellikle üyelerin seçimle değil, TFF Yönetim Kurulu tarafından atama usulüyle belirlenmesinin kuvvetler ayrılığı prensibine aykırı olduğu ve sisteme olan güvenin bu nedenle zedelendiği, TFF Yönetim Kurulu kendi kararlarının veya TFF Yönetim Kurulu tarafından atanan hukuk kurulu kararlarının yine aynı kişiler tarafından denetlenerek karara bağlandığı, TFF Tahkim Kurulunun zorunlu tahkim makamı konumunun tarafsızlığının bulunmadığı, kurulların görev sürelerinin TFF Yönetim Kurulu görev süresine tabi olmasının bağımsızlığı açık bir şekilde zedelediği ve ortaya nitelikli kararlar da çıkmadığı gibi çok dikkat çekici argümanlar ileri sürülmekteydi³⁷.

Artık günümüzde, TFF hukuk kurulları ve Tahkim Kurulunun TFF'ye olan organik ve resmî bağımlılığının 7405 sayılı Kanun'la getirilen değişiklikler karşısında büyük ölçüde aşıldığını söylemek mümkündür.

C. Kurul Kararlarının Niteliği

Spor disiplin ve yargılama hukukuna gerekli ivmeyi kazandırmak için 2011 yılında gerçekleştirilen Anayasa değişikliği³⁸ ile Anayasa'nın 59. maddesine eklenen fıkra³⁹ sayesinde Tahkim Kurulu kararlarının kesinliği de anayasal boyut kazanmıştır⁴⁰. Böylece AYM Kanunu⁴¹ m. 45(3) hükmü ile bireysel başvuru ile dahi olsa sportif uyuşmazlıkların devlet mahkemelerinin dışında kesin olarak çözümlenmesi konusunun tekrar AYM'ye taşınması önlenmeye çalışılmıştır⁴². Ancak kanun koyucunun aslında yasama-yürütme-yargı çatışmasına yol açacak şekilde AYM tarafından iptal edilen bir hükmün Anayasa'ya eklenmesinde ortaya çıkan bu katı tutumu eleştirilmektedir⁴³. Çok kazuistik bir düzenle-

³⁷ KÜÇÜKGÜNGÖR, Erkan: "Ulusal ve Uluslararası Spor Federasyonlarının Hukuki Yapıları Konulu Oturumda Sunulan Tebliğ", *I. Uluslararası Spor Hukuku Kurultayı*, Ankara Barosu Yayınları, Ankara, 2010, s. 202; BAĞLAN, Melis: *Sporla Uluslararası Tahkim Yargılaması ve Türkiye'de Hukuki Durum*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015, s. 125; ARSLAN, Hilmi: "Türkiye Futbol Federasyonu (TFF) Tahkim Kurulu Kararlarının Olduğu Yönündeki Anayasa Hükmüne Karşı Bir Eleştiri", *İstanbul Barosu Dergisi*, 2014, Cilt 88, Sayı 5, s. 363.

³⁸ 6214 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (29.03.2011 tarihli ve 27889 sayılı Resmî Gazete). Bu değişikliğin yapılmasında AYM'nin 2009 ve 2011 yıllarında vermiş olduğu iki iptal kararı etkilidir: (i) 3289 sayılı Kanun Ek Madde 9 çerçevesinde SGM Tahkim Kurulu Yönetmeliği'nin 12. maddesi ile (ii) TFF Kanunu'nun 6(4) maddesi.

³⁹ İlgili hüküm şu şekildedir: "Spor federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin kararlarına karşı ancak zorunlu tahkim yoluna başvurulabilir. Tahkim kurulu kararları kesin olup bu kararlara karşı hiçbir yargı mercine başvurulamaz."

⁴⁰ AYM, T. 18.01.2018, E. 2017/136, K. 2018/7. ERGÜL: Ozan, "Sporda Zorunlu Tahkim - Bireysel Başvuru İlişkisi: Yargı Denetimi Dışında Bırakılan İşlemleri Dar Yorumlamak Mümkün Mü?", *Anayasa Yargısı*, 2015, Cilt 3, Sayı 32, s. 77. Yargıtay, 3. HD, T. 21.10.2020, E. 2020/3849, K. 2020/5969.

⁴¹ 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun (03.04.2011 tarihli ve 27894 sayılı Resmî Gazete).

⁴² Bazı yazarlar tarafından bireysel başvuru yolunun hâlâ bulunduğu ifade edilmektedir. BAYKAN, Metin / YENİAY, Lokman: "Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru Bağlamında Spor Tahkim Kurullarının Kararları", *İzmir Barosu Dergisi*, 2019, Cilt 84, Sayı 3, s. 137 vd. Ancak bireysel başvuru yolunun dahi kapalı olduğunu belirtmek gerekir. YALÇINÖZ, Bahadır: "Bireysel Başvuruya Konu Olamayacak İşlem ve Kararlar", *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 2014, Sayı 2, s. 201. AYM, T. 12.02.2013, B. No: 2012/260.

⁴³ ARSLAN, s. 358.

menin, Türk Devleti'nin ve Türk hukukunun temel hukuki çerçevesinin dayanağı olan Anayasa gibi en üst seviyedeki düzenlemede yer almasına karşı haklı görüşler ileri sürülmektedir⁴⁴.

Anayasa m. 59(3) yanında, TFF Kanunu m. 5 ve 6 hükümleri uyarınca Tahkim Kurulunun zorunlu tahkim makamı niteliği ortaya konmuştur. TFF Statüsü m. 63'e göre TFF üyeleri, kulüpler, hakemler, futbolcular ve her türlü diğer aktörler, futbol yönetimi ve disiplinine ilişkin tüm uyuşmazlıklar için ancak hukuk kurullarına başvurabilmektedir. Ayrıca UÇK Talimatı'nın 12. maddesinde UÇK kararlarına karşı itiraz makamı olarak TFF Tahkim Kurulu gösterilmiştir.

Öncelikle, her ne kadar TFF aslında idare teşkilatı içerisinde değerlendirilebilecek ise de, bu durum tek başına TFF ilk derece hukuk kurulları ve TFF Tahkim Kurulunun futbol uyuşmazlıklarının çözümünde yürüttüğü faaliyetin yargılama faaliyeti olmasını engellememektedir. Ancak yine de TFF Tahkim Kurulu kararlarının niteliği hakkında da farklı görüşlerin bulunduğu görülmektedir:

- Hâkim görüş, Tahkim Kuruluna başvurunun "zorunlu tahkim" niteliğinde bulunduğunu ve Tahkim Kurulunun da Anayasal anlamda yargı yetkisini kullandığı ifade etmektedir. Bu çerçevede gerek TFF Tahkim Kurulu gerekse de SGM Tahkim Kurulunun uyuşmazlıklar bakımından tek yetkili yargı makamı olduğu belirtilmektedir⁴⁵.
- Diğer görüşe göre ise Tahkim Kurulu yargısal değil idari bir makamdır. Çünkü TFF'nin merkez, yurtiçi ve yurtdışı teşkilatlardan meydana gelmesi ve Tahkim Kurulu da dâhil hukuk kurullarının merkez teşkilatta yer alması çerçevesinde, TFF Tahkim Kurulunun idari bir makam olduğunu savunulmaktadır⁴⁶.

Ne var ki AYM, TFF Tahkim Kuruluna ilişkin TFF Kanunu m. 6(4) hükmü hakkında tesis etmiş olduğu kararda, Tahkim Kurulunun yürüttüğü faaliyeti Anayasa m. 141 uyarınca devletin yargı yetkisini ikame eden bir faaliyet olarak nitelendirmiştir⁴⁷. Diğer taraftan SGM Tahkim Kurulunun SGM bünyesinde teşekkül etmiş bir birim olmasına istinaden SGM Tahkim Kurulunun idari faaliyet göstermekte olduğu, yargısal faaliyet olarak nitelendirilemeyeceği belirtilmektedir⁴⁸. Bu çerçevede anılan tahkim kurulları yargı yetkisini doğrudan Anayasa'dan alarak kanunla kurulmuş durumdadır.

Konumuz bakımından önem arz eden UÇK ve TFF Tahkim Kurulundan hareketle, yukarıda ele alındığı şekilde, kategorik bir yaklaşımla "tahkim kurulu" ifadesinin konumuz bağlamında yetki özelinde ayrıca ele alınması gerekmektedir. Açıklandığı şekilde UÇK, sportif cezalar ve yetiştirme tazminatı uyuşmazlıkları bakımından münhasıran, sözleşmesel uyuşmazlıklarda da tarafların bu konuda anlaşması hâlinde özel olarak yetkilidir. Bu ayrım ışığında, ilk durumda UÇK tarafından verilip Tahkim Kuruluna gidilmeksizin veya gidilip uygun bulunması suretiyle kesinleşen karar bakımından TFF'nin esasında idari bir fonksiyon üstlendiğini kabul etmek gerekir. Gerçekten burada, yani sportif cezalar ve yetiştirme tazminatı uyuşmazlıklarının çözümlenmesinde yetki kanundan doğmaktadır. Dolayısıyla taraf iradeleri söz konusu değildir. Karar makamı aslında sektörel bir yaklaşımla, yine sektörün kendilerine bahsettiği yetkiler uyarınca kurulan heyetler olmaktadır. Ayrıca burada işleyen sürelerin zamanaşımı veya hak düşürücü süreler gibi usul hukuku bakımından sonuç doğurmadığı, usul hukukuna ilişkin derdestlik veya tahkim klozunun etkisinin olmadığı haklı bir şekilde ileri sürülmektedir⁴⁹. Karar alma sürecinin aslında idari bir süreç teşkil etmesi, kararlara karşı hiçbir kanun yolu-

⁴⁴ YILMAZ, Ejder: "Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu Kararlarına Karşı Hiçbir Yargı Merciiine Başvurulamamasının Yanlışlığı", *Ankara Barosu Spor Hukuku Kurulu "Av. Atıla Elmas" Armağanı*, Ankara Barosu Yayınları, Ankara, 2012 (TFF), s. 840; GİRİTLİ, İsmet / BİLGİN, Pertev / AKGÜNER, Tayfun / BERK, Kahraman: *İdare Hukuku*, 4. Baskı, Der Kitabevi, İstanbul, 2011, s. 517. Eserde, bu hükmün Anayasa 138/son ve 153/son hükümlerine aykırı olduğuna önemle dikkat çekilmektedir.

⁴⁵ KÜÇÜKGÜNGÖR, TFF, s. 142; DEVECİOĞLU, Sebahattin / ÇOBAN, Bilal: "Türkiye Futbol Federasyonu'nun Özerkliği", *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimler Dergisi*, 2003, Sayı 8, s. 56; ERGÜL, s. 67.

⁴⁶ AYANOĞLU, s. 56.

⁴⁷ AYM, T. 06.01.2011, E. 2010/61, K. 2011/7.

⁴⁸ AYM, T. 02.07.2009, E. 2006/118, K. 2009/107.

⁴⁹ İZGİ, s. 416.

nun bulunmayışı karşısında bu önerme doğrulanmaktadır. Sportif cezaların ve yetiştirme tazminatı kararlarının özel hukuk uyuşmazlığı teşkil edip etmediği de başlı başına bir tartışma konusudur. Bu bakımdan, UÇK ve hâliyle TFF Tahkim Kurulunun münhasır yetkili olduğu hususlarda aslında “tahkim kurulu” ifadesi, sadece kavram benzerliğinden ibarettir. Burada gerçek anlamda hukuki bir yargılama gerçekleştirilmemektedir. Münhasır yetkiye dayanarak tesis edilen kararlar aslında idari karakterli ve nihai kararlardır. Bununla birlikte AİHM ve AYM kararları uyarınca sürecin bir yargılama faaliyeti teşkil ettiği ve konunun Anayasa’da düzenlendiği değerlendirildiğinde, her ne kadar idari karakter baskın olsa da, yargılama boyutunun da yadsınamayacak bir seviyede olduğu belirtilmelidir⁵⁰.

Ayrıca UÇK’nın münhasır yetkili olduğu uyuşmazlıklarda buna rağmen genel mahkemelerde dava açılması hâlinde mahkeme tarafından bu hususun resen gözetilerek görevsizlik kararı verilmesi gereği yargılama fonksiyonunu teyit eder niteliktedir⁵¹. Bu ayırım, Yargıtay 3. HD’nin yakın tarihte tesis etmiş olduğu kararda da derinlemesine irdelenmektedir⁵².

Diğer taraftan UÇK ve Tahkim Kurulunun sözleşmesel uyuşmazlıkların çözümünde rızaya dayalı yetkisi ise -özellikle son değişiklikler ışığında- net bir şekilde yargılama faaliyetidir. Geleneksel tahkim anlayışından farklı olmakla birlikte, hâlâ tahkim yargılaması gerçekleştirildiği açıktır. Bu farklılık özellikle UÇK kararının Tahkim Kurulu denetimine tabi olmasında gözlenmektedir. Öte yandan taraf özerkliğine dayanan ve uyuşmazlığın hukuk kuralları çerçevesinde bağımsız ve tarafsız bir makam tarafından çözümlenmesi söz konusudur. Ayrıca TFF Kanunu m. 6(6) hükmü atfıyla HMK m. 439 hükmü uyarınca Tahkim Kurulu tarafından tesis edilen böyle kararlara karşı da HMK hükümleri uyarınca iptal davası açılabilir⁵³.

Görüldüğü üzere Tahkim Kurulunun bir uyuşmazlığı doğrudan ele alma yetkisi yoktur. Birinci derece hukuk kurullarının kararına karşı itiraz mekanizması işletilmesi suretiyle uyuşmazlık Tahkim Kuruluna taşınabilmektedir⁵⁴. Bu çerçevede Tahkim Kurulu Talimatı’nın 15. maddesi uyarınca Tahkim Kurulu, huzurundaki uyuşmazlığı geniş bir şekilde yeniden ele alarak uyuşmazlık hakkında esasa ilişkin yeni bir karar dahi edebilmektedir.

II. YARGININ BAĞIMSIZLIĞI VE TARAFSIZLIĞI

Yukarıda kısaca açıklandığı üzere, statüsü ve hukuki niteliği son derece tartışmalı olan TFF ile idare bünyesinde bulunduğu kuşku bulunmayan SGM teşkilatları içerisinde yer alan tahkim kurulları Anayasa m. 59(3) fıkrasındaki çok tartışmalı düzenleme çerçevesinde nihai yargı makamları olarak kabul edilmiştir. Ne var ki bu belirleme ve aşağıda değerlendirilecek AİHM kararları öncesinde, yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığının kısaca açıklanması gerekmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi⁵⁵ (AİHS) m. 6⁵⁶, konu hakkında temel düzenlemelerden birisi olup adil yargılanma hakkının teminatını teşkil etmektedir⁵⁷. Söz konusu hüküm de gözetilerek adil yargılanma hakkının⁵⁸ varlığı için gerekli unsurlar şu şekilde gösterilmektedir⁵⁹:

⁵⁰ KÜÇÜKGÜNGÖR, *TFF*, s. 143; YILMAZ, *TFF*, s. 827; EKŞİ, *Tahkim*, s. 141; ESENDAL, Nihan: “Spor Hukuku Uygulamalarında Arabuluculuk Uygulamasının Türk Hukuku ve CAS Kuralları Açısından Karşılaştırılması”, *Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2014, Cilt 4, Sayı 1, s. 168; AKİL, s. 388.

⁵¹ EKŞİ, *Tahkim*, s. 359. Yargıtay, HGK, T. 24.06.2009, E. 2009/220, K. 2009/280.

⁵² Yargıtay, 3. HD, T. 21.10.2020, E. 2020/3849, K. 2020/5969.

⁵³ İZGİ, s. 411 vd.; YILMAZ, Ejder: “Hakem Kararlarının Denetimi”, *Makaleler (1973-2013) 2. Cilt*, Yetkin Yayınları, İstanbul, 2014, s. 451.

⁵⁴ AYANOĞLU, s. 58; EKŞİ, *Tahkim*, s. 344; KÜÇÜKGÜNGÖR, *TFF*, s. 139.

⁵⁵ Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi için bkz. https://www.echr.coe.int/documents/convention_tur.pdf (ET: 28.03.2023).

⁵⁶ Hüküm şu şekildedir: “Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, kamuya açık olarak ve makul bir süre içinde görülmesini isteme hakkına sahiptir. Karar aleni olarak verilir. Ancak, demokratik bir toplum içinde ahlak, kamu düzeni veya ulusal güvenlik yararına, küçüklerin çıkarları veya bir davaya taraf olanların özel hayatlarının gizliliği gerektirdiğinde veyahut aleniyetin adil yargılamaya zarar verebileceği kimi özel durumlarda ve mahkemece bunun kaçınılmaz olarak değerlendirildiği ölçüde, duruşma salonu tüm dava süresince veya kısmen basına ve dinleyicilere kapatılabilir”.

- Yasayla kurulmuş, bağımsız, tarafsız bir mahkeme. Bu çerçevede yargı kurumunun yasama yetkisi ile düzenlenmiş olması, idareye tabi olmaması, hâliyle diğer yargı otoriteleri ile yürütme erkininden ayrı bulunduğuna dair usulü garantilerin varlığı aranmaktadır. Yani yargılama ve yürütme arasında yapısal bir ayrılık sağlanmalıdır.
- Yargılamanın makul sürede gerçekleştirilmesi.
- Yargılamanın hakkaniyete uygun şekilde gerçekleştirilmesi.
- Davanın açık oturumda görülerek hükmün açık oturumda verilmesi. Kısaca, *aleni yargılama*.

Bu çerçevede maddedeki mahkeme kavramı, yukarıda sayılan unsurlara ek olarak, *belirli usul kuralları çerçevesinde hukuk kuralları uyarınca gerekirse kamu gücü kullanılarak yerine getirilebilecek kararları verebilen makam* olarak tanımlanabilir. Ayrıca bir organın mahkeme niteliğinde bulunması için yargısal fonksiyonu haiz olması gerektiği ifade edilmelidir. AİHM içtihatları uyarınca, sadece belirli konularda karar vermek üzere yetkili bulunan bazı organların da birtakım teminatları taşınması kaydıyla mahkeme olarak sayılabileceği, kanunla kurulmuş olmanın da söz konusu kanuna uygun davranmakla yükümlü kılınmasıyla mahkeme niteliğinin zedelenmeyeceği ifade edilmektedir⁶⁰. Her hâlükârda mahkemelerin kuruluşuna dair yukarıdaki hususların hiç temin edilmemesi veya eksik kalması, kural olarak, AİHS m. 6 ve Anayasa'ya aykırı olacaktır⁶¹.

Diğer taraftan yukarıdaki esaslara göre kurulacak birimin bağımsız olması, yani başkalarının ve özellikle yürütme/idare erkinin etki alanı dışında olması gerekir⁶². Burada mahkeme bağımsızlığı ile mahkeme üyelerinin bağımsızlığının birbirlerinden ayrı düşünülmemesi gerektiği özellikle vurgulanmalıdır. O hâlde mahkemenin bağımsız olup olmadığının tespitinde üyelerin atanma ve azil usulü, görev süreleri, herhangi bir makama tabi bulunup bulunmadıkları, kendilerine bağımsızlıklarını temin eden birtakım güvencelerin tanınıp tanınmadığı ve nihayet evrensel bir perspektiften bağımsız bir mahkeme imajı sergilenmesi de esaslı unsurlar olarak görülmektedir⁶³.

AİHM içtihatları uyarınca, *tarafsızlık* da davanın çözümlenmesinde önyargı bulunmamasını, mahkemenin taraflara ilişkin herhangi bir his, duygu ya da çıkara sahip olmaması olarak ifade edilmektedir⁶⁴. Tarafsızlık bu bakımdan objektif ve sübjektif olmak üzere ikili bir ayrıma tabi tutulmaktadır. *Objektif tarafsızlık* mahkeme teşkilatının tarafsız bulunmasını, mahkeme teşkilatının tarafsızlığını temin eden tedbirlerin bulunmasını ifade eder. *Sübjektif tarafsızlık* ise üyelerin kişisel olarak tarafsızlığını ifade etmektedir.

Ayrıca, AİHS m. 6 uyarınca getirilen aleni duruşma da yargılamada keyfiliğin önlenmesi adına esaslı bir unsur teşkil etmektedir⁶⁵. Bu hususta, duruşmanın *aleni* olması açıkça ifade edilmişse de aranan temel husus sanığın dinlenmiş olmasıdır⁶⁶.

⁵⁷ Adil yargılama hakkına ilişkin detaylı açıklamalar için özellikle bkz. AKTEPE ARTIK, Sezin: *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Medeni Usul Hukukunda Adil Yargılama Hakkı*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014, s. 22 vd.

⁵⁸ PEKCANITEZ, Hakan: "Medeni Yargıda Adil Yargılama", *İzmir Barosu Dergisi*, 1997, Sayı 2, s. 18; TANRIVER, Süha: "Hukuk Yargısı (Medeni Yargı) Bağlamında Adil Yargılama Hakkı", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2004, Sayı 53, s. 213.

⁵⁹ PEKCANITEZ, s. 19; TANRIVER, 213.

⁶⁰ AİHM, *De Wilde, Ooms et Versyp v Belçika*, B. No: 2832/66, 2835/66, 2899/66, T. 18.06.1971, s. 41; AİHM, *Le Compte, van Leuven et De Meyere v. Belçika*, B. No: 6878/75, 7338/75, T. 23.6.1981, s. 24; AİHM, *Campbell et Fell v İngiltere*, B. No: 7819/77, 7878/77, T. 28.06.1984, s. 29: "... mahkeme sözcüğünün ülkenin standart yargı mekanizmasında bulunan klasik türde bir hukuk mahkemesini tanımladığı şekilde anlaşılması mutlaka zorunlu değildir".

⁶¹ GÖLCÜKLÜ, Feyyaz: "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde 'Adil Yargılama'", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 1994, Cilt 49, Sayı 1, s. 208.

⁶² AİHM, *Sokurenko and Strygun v Ukrayna*, B. No: 29458/04, 29465/04, T. 11.12.2006, s. 24.

⁶³ PEKCANITEZ, s. 40. AİHM, *Campbell et Fell v İngiltere*, B. No: 7819/77, 7878/77, T. 28.06.1984, s. 39. Mahkeme üyelerinin yürütme tarafından atanmasında bu madde özelinde sakınca yoktur. Bkz. AİHM, *Belilos v İsviçre Schweiz*, B. No: 10328/83, T. 29.04.1988, s. 66. Ancak bağlılık ilişkisi varsa bağımsızlıktan bahsedilemez. Bkz. AİHM, *Lauko v Slovakya*, B. No: 4/1998/907/1119, T. 02.09.1998, s. 66-67.

⁶⁴ Bkz. dn. 61; AİHM, *Ali Rıza ve Diğerleri v Türkiye*, B. No: 30226/10, T. 28.01.2020.

⁶⁵ PEKCANITEZ, s. 43.

⁶⁶ Yargıtay CGK., T. 12.06.2018, E. 2017/6625, K. 2018/275; AYM, *Erol Aydeğer*, B. No: 2013/4784, T. 07.03.2014; AİHM, *Sejdovic v İtalya*, B. No: 56581/00, T. 01.03.2006.

III. TÜRK SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yukarıdaki açıklamalarımız ile TFF Tahkim Kurulunun oluşumu kısaca aktarılmış, TFF'nin hukuki niteliği burada ihtiyacımız olacağı oranda açıklanmıştır. Ayrıca mahkemelerin niteliği, bağımsızlığı ve tarafsızlığında temel esas olan ölçütler de kısaca ortaya koyulmuştur.

AİHM, AİHS m. 6'ya göre "mahkeme" kavramını, atıfta bulunduğumuz içtihatları çerçevesinde, *kendi görev alanındaki uyumsuzlukları belirli bir usul çerçevesinde hukuk kurallarına dayanarak çözen kanunla kurulmuş merciler* olarak görmektedir. Bu çerçevede, aslında TFF ve TFF Tahkim Kurulu kararlarının niteliği tartışma konusu edilmekle birlikte, AİHM ölçütlerine göre TFF Tahkim Kurulunun mahkeme statüsünde bulunduğu şüphe yoktur⁶⁷. Bu nedenle TFF Tahkim Kurulunun AİHS anlamında *tarafsızlık* ve *bağımsızlık* ile diğer kriterleri karşılaması gerektiği açıktır⁶⁸.

TFF Tahkim Kurulunun bağımsızlığının değerlendirilmesinde şüphesiz yukarıda aktardığımız şekilde üyelerin atanma biçimi, görev süreleri, baskılara karşı birtakım teminatların varlığı, kurumun bağımsız görüntüsü önem arz etmektedir. AİHM kararları uyarınca yürütme erkinin birtakım mahkeme üyelerini atamasında büyük bir sakınca bulunmamakla beraber, atamaya ilişkin birtakım ölçütlerin eksikliği AİHS m. 6'nın ihlali niteliği taşıyacaktır. Söz gelimi, mahkeme üyeleri belirli bir süre için atanıp bu süre zarfında görevden alınamıyorsa teminatın varlığından söz edilebilir⁶⁹.

Tarafsızlığın değerlendirilmesinde ise yine bağımsızlık kriterleri esas alınmaktadır. TFF Tahkim Kurulu, TFF'nin diğer hukuk kurullarıyla aynı yapı içerisinde bulunmaktadır. Aktarıldığı üzere, birtakım uyumsuzluklarda sözleşmesel ve mevzuat hükümleri çerçevesinde münhasıran yetkisi bulunan TFF ilk derece hukuk kurallarının kararları, süresi içerisinde itiraz edilmemesi hâlinde kesinleşmektedir. İtiraz makamı ise TFF Tahkim Kuruludur. Tüm bu kurulların aynı organizasyonel -ve hatta fiziki yapı içerisinde bulunması, mahkemelerin demokratik bulunması gerekliliği ve "görüntüde de adalet"⁷⁰ ilkesine uygun bir görünüm sergilememektedir.

TFF Statüsü'nde aleni yargılama ilkesinin karşılığı bulunmamaktadır. Konuyla uzaktan bağlantılı tek hüküm, Tahkim Kurulunun delil toplayabileceğine ilişkindir. Bu çerçevede, TFF Tahkim Kurulunun duruşma yapılmasına dair sınırlandırılmamış bir takdir yetkisi bulunduğu rahatlıkla söylenebilir. TFF Tahkim Kurulunun gerekçesiz bir şekilde duruşma taleplerini reddettiğine de sıklıkla rastlanmaktadır. TFF Statüsü'nün bu bakımdan yetersiz kalmaktadır. Dolayısıyla adil yargılanma hakkı ve Anayasa m. 141 uyarınca aleni yargılanma hakkı ihlal edilmektedir.

Yukarıda atıfta bulunduğumuz ve ihlalin bulunmadığı sonucuna doğrudan varan *Kolgu v Türkiye* kararı bir kenara bırakılırsa, konu hakkında tesis edilmiş 28 Ocak 2020 tarihli AİHM kararı⁷¹ büyük önem arz etmektedir⁷². Söz konusu kararda AİHM tarafından davacı, Ali Rıza ve Serkan Akal'ın talep-

⁶⁷ İhtiyari tahkimle zorunlu tahkim arasında ayırım bulunduğu kabulüyle, zorunlu tahkimin söz konusu olduğu durumda bu zorunluluk gözetilerek AİHS m. 6'da öngörülen adil yargılanma hakkına dair gerekliliklerin kesin bir şekilde sağlanması gerekliliği hakkında bkz. AİHM, *Kolgu v Türkiye*, B. No: 2935/07, T. 27.08.2013: "Sözleşme'nin 6. maddesinin tüzel kişiler arasındaki anlaşmazlıkların çözümlenmesi amacıyla tahkim mahkemelerinin kurulmasını engellemediğini hatırlatmaktadır. Nitekim 6. maddede geçen 'mahkeme' sözcüğünün, mutlak suretle ülkenin standart adli mekanizması içerisinde yer alan, klasik türden bir hukuk mahkemesi olarak anlaşılmalıdır; bu nedenle söz konusu sözcük, uygun teminatları sunması daimi şartıyla, sınırlı sayıda özel konularda hüküm vermek üzere kurulmuş bir organı içerebilir (Lithgow ve Diğerleri - Birleşik Krallık, 8 Temmuz 1986, § 201, Seri A no. 102). Ayrıca, ihtiyari tahkim ile zorunlu tahkim arasında bir ayırım yapılması gerekmektedir. Normalde 6. madde, ihtiyari olarak tahkime gidilen hallerde hiç bir sorun teşkil etmemektedir. Öte yandan şayet tahkim, yasa gereği olması anlamında zorunlu ise, tarafların elinde anlaşmazlıklarını Tahkim Kuruluna götürmekten başka seçenek yoktur ve Kurulun, 6 § 1 maddesinde belirlenen güvenceleri summası gerekmektedir (Suda - Çek Cumhuriyeti, no. 1643/06, §§ 50, 28 Ekim 2010)".

⁶⁸ Hakemlerin tarafsızlık ve bağımsızlık yükümlülüğünün evrensel bir prensip teşkil ettiği, yükümlülüğün dayanakları ve genel olarak bu konuda detaylı bir inceleme için bkz. BALKAR BOZKURT, Süheyla: *Millîterarası Ticari Tahkimde Hakemlerin Bağımsızlık Yükümlülüğü*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016, s. 7 vd.

⁶⁹ AİHM, *Le Compte, van Leuven, De Meyere v Belçika*, B. No: 6878/75, 7238/75, T. 23.06.1984.

⁷⁰ Council of Europe, *AİHM 6. Madde Rehberi, Adil Yargılanma Yönü (Medeni Hukuk Yönü)*, 2013 (https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_TUR.pdf, ET: 28.03.2023).

⁷¹ AİHM, *Ali Rıza ve Diğerleri v Türkiye*, B. No: 30226/10, T. 28.01.2020.

⁷² Karara konu başvurunun içerik ve esas bakımından detaylı değerlendirmesi hakkında bkz. GEMALMAZ, Burak: "Applicability of human rights standards in Turkish football arbitration: the contribution of the European Court of Human Rights", *International Sports Law Journal*, 2019, Sayı 19, s. 38 vd.

leri kabul edilmiştir. TFF Tahkim Kurulunun bağımsız ve tarafsız bulunmadığı gerekçesiyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Kararda TFF'nin Yönetim Kurulunun büyük ölçüde üye futbol kulübü yöneticilerinden meydana geldiği ve hâliyle Tahkim Kurulunun işleyişine büyük bir etkisi olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca TFF mevzuatının Tahkim Kurulu üyelerini koruyucu teminatlardan yoksun olduğunu ifade edilmiştir. Buna istinaden, TFF Statüsü'nün Tahkim Kurulu hakkındaki 61. maddesi 28.07.2021 tarihli genel kurul toplantısında değiştirilmiştir. Bunu takiben söz konusu değişiklikler 7405 sayılı Kanun sayesinde TFF Kanunu'na da taşınmıştır. Bu çerçevede kararda gösterilen hususlar bakımından kayda değer bir gelişme gösterildiği gözlemlenmektedir. Ele alındığı üzere, hukuk kurulları ve Tahkim Kurulunun oluşması ile bağımsızlığı ve tarafsızlığına dair esasların kanun seviyesinde düzenlenmiş olması umut verici bir gelişmedir.

Bununla birlikte TFF Tahkim Kurulunun bağımsızlığını AİHM kararı çerçevesinde de bir kez daha ele almak gerekir:

- TFF Tahkim Kurulunun TFF'ye ne denli bağlı bir şekilde teşekkül ettiğine ilişkin ayrıca açıklama yapılmasına gerek yoktur. Çünkü seçimden bahsedilmekte ise de Tahkim Kurulu üyeleri hâlâ Yönetim Kurulu kararıyla atanmakta, buradaki müzakere süreci de gizli yürütülmektedir. AİHM'ye göre Tahkim Kurulu üyelerinin bu şekilde atanmasında büyük bir sakınca bulunmamaktadır. Ancak TFF başkanının Tahkim Kurulu üzerindeki fiili ve psikolojik etkisi, Tahkim Kurulunun tarafsızlığını açıkça zedelemektedir.
- *Mutu & Pechstein v İsviçre* kararının⁷³ Türk hukuku bakımından emsal niteliği taşımadığını da belirtmek gerekir. Söz konusu kararda hakem listesinin kapalı oluşu ve tarafların bu listeden hakem seçebiliyor oluşu çerçevesinde CAS'nin tarafsız ve bağımsız bulunduğu ifade edilmiştir. TFF Tahkim Kurulu açısından ise bu sonuca varmak mümkün değildir. Gerçekten Türk sisteminde hem hakemlerin hem de tarafların uyuşmazlığı değerlendirecek kişiyi belirlemede hiçbir erki olmadığı gibi zaten Tahkim Kurulunun yetkisi de kesindir. Bu çerçevede Tahkim Kurulunun her bir somut uyuşmazlıkta tekrar tekrar bağımsız ve tarafsızlığı tartışma konusu edilebilecektir. Şüphesiz bu durum yargı faaliyetine olan inancın da yitirilmesine sebep olmaktadır⁷⁴.
- TFF Yönetim Kurulu özelinde sadece kulüplerin gerçekten temsil ediliyor olması karşısında futbolcu, hakem ve diğer aktörlerin ancak azınlıkta kaldığı açıktır. Bu durum, TFF Tahkim Kurulunu daha kurulması aşamasında bağımsızlık ve tarafsızlık bakımından büyük bir riske maruz kalmaktadır. Bu risk, sadece varlığı itibariyle dahi, eşitlik boyutuyla adil yargılanma hakkı yanında hukuki dinlenilme hakkını da zedelemektedir.
- AİHM kararında Tahkim Kurulunun fiili teşekkülü de değerlendirilmiştir. TFF hukuk kurullarının TFF'den ayrı bir bütçesi ve/veya tüzel kişiliğinin bulunmadığı tespit edilmiştir. Bunun yanında, kurul üyelerinin ataması ve tüm özlük işleri yine TFF tarafından gerçekleştirilmektedir. Ayrıca hukuk kurulları TFF personelini kalem olarak kullanmakta ve sürekli beraber çalışmaktadır. Tüm bunlar, Tahkim Kurulu da dâhil olmak üzere tüm kurul üyelerinin TFF ile gerek duygusal gerekse de çıkar ilişkisinin bulunduğu dair haklı şüpheler doğmasında yeterlidir. Aynı bina, aynı personel, TFF'nin aracısız finansmanı gibi hususlar Tahkim Kurulunun bağımsız ve tarafsız bulunamayacağına delalet etmektedir. AİHM kararında bu iddialar değerlendirilmemiştir. Ancak bu unsurların da somut problemi iyice derinleştirdiği ortadadır.
- Tahkim Kurulu üyelerinin bağımsız bulunduğu TFF Kanunu m. 6/1 ve TFF Statüsü m. 61/4'te belirtilmesine rağmen, üyelerin bağımsız olmadıklarını düşündüklerinde veya tarafların bunu sor-

⁷³ AİHM, *Mutu & Pechstein v İsviçre*, B. No: 40575/10, 67474/10, T. 02.10.2018.

⁷⁴ Aynı yönde bkz. GEMALMAZ, Burak: "TFF Tahkim Kurulunun Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı Meselesi: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye Kararı", 2020 (<https://blog.lexpera.com.tr/tff-tahkim-kurulunun-bagimsizligi-ve-tarafsizligi-meselesi/>, ET: 28.03.2023).

gulaması durumunda HMK'daki gibi *hâkimin reddi* müessesesi öngörülmemiştir. Bu hususta 7405 sayılı Kanun'un geçici 3. maddesi çerçevesinde hâlâ ilgili talimat hükümleri (örneğin UÇK Talimatı m. 8) uygulanmaktadır. Tarafların veya üyelerin söz konusu durumda nasıl bir yol izlemesi gerektiği dahi belirlenmiş değildir. Bu konuda kanuni düzeyde bir usûl öngörülmesi ve bu usûlün işlerliğinin temin edilmesi şüphesiz haklı endişelerin önüne geçecektir.

- UÇK'nın münhasıran ele alacağı uyuşmazlıklar bakımından bu şekilde uzman bir yargılama faaliyetinin devlet mahkemeleri hariç tutulmak suretiyle benimsenmesi, aslında son derece uygundur. Burada, “*spor federasyonlarının organ ve kurullarının, sporun yönetilmesi ve disiplinine ilişkin olarak ihtar, kınama, para cezası, küme düşürme, hak mahrumiyeti, ligden ihraç, tescil iptali, üyeliğin askıya alınması ve üyelikten ihraç gibi bunun yanı sıra sporun yönetilmesine yönelik statü, talimat ve benzeri hukuki düzenlemeleri, müsabakaların icrasına, tatiline, ertelenmesine*”⁷⁵ dair kesin kararlar söz konusudur. Bu kapsamdaki uyuşmazlıkların teknik bilgi gerektirdiği ve spor paydaşlarının gizlilik ve hızlilik anlamındaki beklentilerini, mevcut sistemin karşılayacağı ifade edilebilir. Ancak burada yine UÇK'nın kurulması sorunlu bir görünüm arz etmektedir. 7405 sayılı Kanun sayesinde görev teminatı gibi hususlardaki sorunlu görünümün büyük ölçüde aşılmış olması da sancıları durdurmamıştır. Her hâlükârda, bireysel başvuru yolunun sportif cezalar ve yetiştirme tazminatı konularında da açık olması gerekmektedir.
- Son olarak UÇK veya Tahkim Kurulu kararlarının icrai kabiliyeti, kanuni çerçevede açık düzenlemeye kavuşturulmalıdır. Bu kararların uygulamasına ve pratik hayata yansımaya dair tereddütlerin önüne geçilmesi, TFF'nin teknik ve uzman bir şekilde sunmakta olduğu bu uyuşmazlık çözüm sistemini destekleyecek ve kullanımını arttıracaktır.

Kararda da dikkat çekilen yukarıdaki unsurların SGM Tahkim Kurulu bakımından da geçerli olduğunu evleviyetle kabul etmek gerekir. TFF'nin hukuki niteliği, TFF Tahkim Kurulunun niteliği, tesis ettiği kararların niteliği gibi hususlar güncel ve hararetli bir tartışma konusuyken SGM açısından bu tartışmalar bir önem arz etmemektedir. SGM'nin kamusal karakterde bulunduğu, SGM Tahkim Kurulunun da aslında idare teşkilatı içerisinde yer aldığı şüphesizdir.

SONUÇ

TFF, kamu faaliyeti yürütmekte olup futbolu düzenleyen asli kuruluştur. TFF'nin anayasal düzeydeki kamusal boyutu UÇK ve Tahkim Kararlarının niteliğine dair haklı tartışmalar doğurduğu için TFF'nin tüzel kişiliğinin niteliğine ilişkin tartışmalar da büyük bir önem taşımaktadır. TFF'nin yadsınamayacak kamusal boyutuna rağmen, özel hukuk tüzel kişisi olduğunu kabul etmek gerektiği sonucuna varılmıştır. TFF'nin bu görünümü, bünyesinde kurulmuş bulunan UÇK ve Tahkim Kurulunun tarafsızlığını ve bağımsızlığını zedelemektedir. Aktarılan bu durum, SGM ve SGM Tahkim Kurulu bakımından da özellikle geçerlidir.

Anayasa m. 59(3) hükmü uyarınca, sportif uyuşmazlıklarda tahkim kurulları uyuşmazlıkların çözümlenmesinde zorunlu merci olarak gösterilmiştir. Tahkim kurullarının mahkeme niteliğinde bulunup yargısal faaliyet yürüttüğünde kuşku bulunmamalıdır. Ancak burada sportif cezalar ile yetiştirme tazminatı uyuşmazlıklarında “tahkim” ifadesi bakımından sadece terminolojik bir benzerlik bulunduğu, bu çerçevede aslında burada idari karakterli bir süreç işletildiği tespit edilmiştir. Gerçekten sportif cezalar ile yetiştirme tazminatına dair ihtilaflarda UÇK'nın yetkisi münhasırdır. Tahkim Kurulu da ancak itiraz üzerine uyuşmazlığı ele alabilmektedir. Diğer taraftan sözleşmesel uyuşmazlıklarda, geleneksel tahkim anlayışından farklı bir şekilde, UÇK yargılaması Tahkim Kurulu denetimine tabi bir şekilde karşımıza çıkmakla birlikte, burada her anlamda yargılama faaliyetinin gerçekleştirildiği açıktır.

⁷⁵ Yargıtay, 3. HD, T. 21.10.2020, E. 2020/3849, K. 2020/5969.

AIHS m. 6 ile adil yargılanma hakkının esasları düzenlenmektedir. Buna göre mahkeme statüsündeki kuruluşların yasayla kurulması, bağımsız ve tarafsız olması, yargılama ve yürütme faaliyeti arasında yapısal bir ayrılık bulunması, davanın makul sürede çözümlenmesi, hakkaniyet prensibinin gözetilmesi, yargılamanın aleniliğinin sağlanması prensipleri işaret edilmektedir. *Bağımsızlık*, mahkemenin başka kişilerin ve yürütme/idare erkinin etki alanı dışında olmasını ifade etmektedir. Bu bakımdan mahkeme üyelerinin özlüğüne ilişkin hususlar bağımsızlığın tespitinde önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. *Tarafsızlık* ise davanın çözümlenmesinde mahkemenin önyargısının veya taraflarla ilişkisinin bulunmamasını öngörmektedir.

AIHM, 28 Ocak 2020 tarihli kararıyla TFF Tahkim Kurulunun yukarıda aktardığımız esaslar çerçevesinde bağımsız ve tarafsız bulunmadığını açıkça ortaya koymuştur. Kararda da açıkça ifade edildiği üzere, Türk sportif yargılama sistemi yapısal ve sistematik reformlara muhtaçtır. Zira bağımsızlığı ve tarafsızlığı haklı olarak sorgulanan bu makamların yaptığı her işlem, tesis ettiği her karar tartışmaya açık hâle gelmektedir ve kişilerin kurumlara olan inancını kaybetmesine yol açmaktadır. Her ne kadar bu karardaki konular 7405 sayılı Kanun sayesinde büyük ölçüde aşılmış olsa da hem düzenleme hem de uygulama boyutuna dair iyileştirmelere ihtiyaç hâlâ mevcuttur. Sayılanlarla sınırlı olmamak kaydıyla önerilerimiz aşağıdaki şekildedir:

- UÇK ve Tahkim Kurulunun Yönetim Kurulundan bağımsızlığı kesin bir şekilde sağlanmalıdır. Türk hukuk paydaşlarının da niceliksel ve niteliksel olarak geliştikleri varsayımıyla, (i) CAS sistemine benzer bir *hakem havuzunun* oluşturularak hakem seçiminin öncelikle tarafların iradesine bırakılması, (ii) TFF hukuk kurullarının *ayrı bir organizasyon şeması* içerisinde yer alıp TFF'ye bağlı bulunmadığının net bir şekilde ortaya koyulması gibi çözüm yollarıyla bağımsızlık pekiştirilebilir.
- UÇK ve Tahkim Kurulu üyelerinin *reddi ve çekilmesi* meselesi kanuni bir düzenlemeye kavuşturulmalıdır.
- Tahkim Kurulu üyesi olmak için hukuk eğitimi ve kısa süreli tecrübe yeterli kabul edilmemelidir. Üyelerde birtakım uzmanlık kıstasları da aranmalıdır.
- Yargılama sürecine ilişkin olarak, AIHM kararlarına uygun şekilde alenilik ilkesi benimsenmelidir. Uyuşmazlık dosyaları ilgililerin erişimine açık tutulmalıdır.
- Teknolojinin ve sporun dinamizmi yargılamalara da yansımalıdır. Bu çerçevede çevrimiçi duruşma görülmesi gibi hususlar da düzenlemelere dâhil edilmelidir.
- UÇK'nın münhasıran karara bağladığı konularda AYM nezdinde bireysel başvuru yolu açılmalıdır.
- UÇK ve Tahkim Kurulu kararlarının ilam veya ilam niteliğinde belge olduğu kanuni seviyede düzenlenmelidir.

Her ne kadar yukarıda özellikle değerlendirmiş bulunduğumuz Ali Rıza kararı özellikle Tahkim Kuruluna ilişkin olsa da UÇK gibi birinci derece hukuk kurulları için de bu hususların aynen ve hatta daha derin bir şekilde geçerli olduğu ifade edilmelidir. Hâlihazırda gerek UÇK gerek TFF veya SGM Tahkim Kurulları gerekse de AIHM nezdinde derdest yargılamalar bulunduğu düşünüldüğünde Türk sportif yargı sisteminin hâlâ reforma ihtiyaç duyduğu açık bir şekilde ortadadır.

KAYNAKÇA

- AKİL, Cenk: “Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulunun Yapısı ve Kararlarının Hukuki Niteliği”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 2013, Cilt 19, Sayı 3, s. 379-403.
- AKTEPE ARTIK, Sezin: *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Medeni Usul Hukukunda Adil Yargılanma Hakkı*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014.
- ALANGOYA, Yavuz: *Medeni Usul Hukukunda Tahkimin Hukuki Niteliği ve Denetlenmesi*, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1973.
- ARSLAN, Hilmi: “Türkiye Futbol Federasyonu (TFF) Tahkim Kurulu Kararlarının Olduğu Yönündeki Anayasa Hükmüne Karşı Bir Eleştiri”, *İstanbul Barosu Dergisi*, 2014, Cilt 88, Sayı 5, s. 356-364.
- ARTUÇ, Mustafa: “Spor Tahkim Kurulları”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 2014, Cilt 5, Sayı 19, s. 867-902.
- AYANOĞLU, Taner: “Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulunun İşlevi ve Kararlarının Niteliği”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2008, Sayı 74, s. 43-76.
- BAĞLAN, Melis: *Sporda Uluslararası Tahkim Yargılaması ve Türkiye’de Hukuki Durum*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015.
- BALKAR BOZKURT, Süheyla: *Milletlerarası Ticari Tahkimde Hakemlerin Bağımsızlık Yükümlülüğü*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016.
- BAYKAN, Metin / YENİAY, Lokman: “Anayasa Mahkemesi’ne Bireysel Başvuru Bağlamında Spor Tahkim Kurullarının Kararları”, *İzmir Barosu Dergisi*, 2019, Cilt 84, Sayı 3, s. 137-166.
- BERK, Kahraman: “Türkiye Futbol Federasyonunun Türk İdare Teşkilatı İçindeki Yeri”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 2006, Cilt 64, Sayı 2, s. 3-24.
- BİLGİNOĞLU, Nurettin Emre: *Futbol Uyuşmazlıklarının Tahkim Yoluyla Çözümü*, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2015.
- ÇALKA, Fatih: “Adil Yargılanma Bağlamında Türk Spor Tahkimi”, *Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2016, Cilt 4, Sayı 1, s. 21-42.
- DAVIS, Timothy: “What is Sports Law?”, *Marquette Sports Law Review*, 2001, Cilt 11, Sayı 2, s. 1-34.
- DEVECİOĞLU, Sebahattin / ÇOBAN, Bilal: “Türkiye Futbol Federasyonu’nun Özerkliği”, *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimler Dergisi*, 2003, Sayı 8, s. 49-58.
- EKŞİ, Nuray: “Anayasa Mahkemesi’nin TFF Uyuşmazlık Çözüm Kurulunun Futbola İlişkin Sözleşmelerde Zorunlu Tahkim Yetkisinin Anayasaya Aykırılığına İlişkin 18 Ocak 2018 Tarihli Kararının Değerlendirilmesi”, *İstanbul Spor Hukuku Dergisi*, 2019, Cilt 1, Sayı 2, s. 139-162.
- EKŞİ, Nuray: *Spor Tahkim Hukuku*, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2015 (Tahkim).
- ERDOĞAN, Ersin: *Hakem Kararlarının Kesin Hüküm Etkisi*, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020.
- ERGÜL: Ozan, “Sporda Zorunlu Tahkim - Bireysel Başvuru İlişkisi: Yargı Denetimi Dışında Bırakılan İşlemleri Dar Yorumlamak Mümkün Mü?”, *Anayasa Yargısı*, 2015, Cilt 3, Sayı 32, s. 67-78.
- ERTAŞ, Şeref / PETEK, Hasan: *Spor Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2011.
- ERTEN, Rifat: “Spor Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim ve Türk Futbol Tahkiminde Güncel Gelişmeler”, *İstanbul Spor Hukuku Dergisi*, 2019, Cilt 1, Sayı 2, s. 123-137.
- ESENDAL, Nihan: “Spor Hukuku Uygulamalarında Arabuluculuk Uygulamasının Türk Hukuku ve CAS Kuralları Açısından Karşılaştırılması”, *Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2014, Cilt 4, Sayı 1, s. 149-174.
- GEMALMAZ, Burak: “Applicability of human rights standards in Turkish football arbitration: the contribution of the European Court of Human Rights”, *International Sports Law Journal*, 2019, Sayı 19, s. 38-58.
- GEMALMAZ, Burak: “TFF Tahkim Kurulunun Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı Meselesi: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye Kararı”, 2020 (<https://blog.lexpera.com.tr/tff-tahkim-kurulunun-bagimsizligi-ve-tarafsizligi-meselesi/>, ET: 28.03.2023).

- GERÇEKER, Hasan: “Spor Hukuku ile Ceza Hukuku İlişkisi - Hukuk Boyutunda Doping”, *Terazi Hukuk Dergisi*, 2016, Cilt 11, Sayı 122, s. 59-76.
- GİRİTLİ, İsmet / BİLGİN, Pertev / AKGÜNER, Tayfun / BERK, Kahraman: *İdare Hukuku*, 4. Baskı, Der Kitabevi, İstanbul, 2011.
- GÖLCÜKLÜ, Feyyaz: “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nde ‘Adil Yargılanma’”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 1994, Cilt 49, Sayı 1, s. 199-234.
- GÖZÜBÜYÜK, Şeref / TAN, Turgut: *İdare Hukuku Cilt I*, 9. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2013.
- GÜMAN, Nihat: “Anayasa Mahkemesinin 18 Ocak 2018 Tarihli Kararının Türkiye Futbol Federasyonu Uyuşmazlık Çözüm Kurulunun Yargı Yetkisine Etkisi Üzerine Düşünceler”, *İstanbul Spor Hukuku Dergisi*, 2019, Cilt 1, Sayı 2, s. 165-187.
- GÜRTEN, Kadir / ERENEL, Ege: “Lex Sportiva: Spor Hukukunun Küreselliği”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2012, Cilt 3, Sayı 1, s. 295-315.
- İZGİ, Mehmet Feridun: *Türk Hukukunda Tahkim Benzeri Uyuşmazlık Çözüm Yolları*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2023.
- ÖZDEMİR-KOCASAKAL, Hatice: *Sportif Uyuşmazlıkların Tahkim Yoluyla Çözümü ve Spor Tahkim Mahkemesi (CAS)*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2013.
- KOÇAK, Talat Emre: *Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2007.
- KÜÇÜKGÜNGÖR, Erkan: “Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulunun Hukuki Yapısı ve Tahkim Kurulu Kararlarının Niteliği”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2001, Cilt 50, Sayı 2, s. 137-146 (TFF).
- KÜÇÜKGÜNGÖR, Erkan: “Ulusal ve Uluslararası Spor Federasyonlarının Hukuki Yapıları Konulu Oturumda Sunulan Tebliğ”, *I. Uluslararası Spor Hukuku Kurultayı*, Ankara Barosu Yayınları, Ankara, 2010, s. 171-211.
- ÖZCAN, Cem: “Küresel bir Hukuk Düzeni Olarak Lex Sportiva”, *İzmir Barosu Dergisi*, 2017, Cilt 82, Sayı 1, s. 177-191.
- ÖZTÜRK, Burak: “İdarenin Denetlenmesinde Zorunlu Tahkim Yolu”, *Zabunoğlu Armağanı*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 2011, s. 603-631.
- PEKCANITEZ, Hakan: “Medeni Yargıda Adil Yargılanma”, *İzmir Barosu Dergisi*, 1997, Sayı 2, s. 35-55.
- PETEK, Hasan / ERİŞİR, Evrim: “Türkiye Futbol Federasyonu’nun Hukuki Niteliği”, *Terazi Hukuk Dergisi*, 2008, Cilt 3, Sayı 19, s. 197-205.
- TANRIVER, Süha: “Hukuk Yargısı (Medeni Yargı) Bağlamında Adil Yargılanma Hakkı”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2004, Sayı 53, s. 191-215.
- VALERO, Alfonso: “In Search For a Working Notion of Lex Sportiva”, *International Sports Law Journal*, 2014, Cilt 14, Sayı 1-2, s. 3-11.
- YAKIN, Merve: *Yerli ve Yabancı Profesyonel Futbolcu Alacaklarından Doğan Uyuşmazlıkların Tahkim Yolu ile Çözümü*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2011.
- YALÇINÖZ, Bahadır: “Bireysel Başvuruya Konu Olamayacak İşlem ve Kararlar”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 2014, Sayı 2, s. 187-206.
- YILMAZ, Ejder: “Hakem Kararlarının Denetimi”, *Makaleler (1973-2013) 2. Cilt*, Yetkin Yayınları, İstanbul, 2014, s. 1805-1828.
- YILMAZ, Ejder: “Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu Kararlarına Karşı Hiçbir Yargı Mercisine Başvurulamamasının Yanlılığı”, *Ankara Barosu Spor Hukuku Kurulu “Av. Atila Elmas” Armağanı*, Ankara Barosu Yayınları, Ankara, 2012, s. 817-841 (TFF).